

Kåre Svebak:

HVORFOR PÅKALLE DEN HELLIGE ÅND UNDER HERRENS NATTVERD?

Spørsmålets forhistorie og sakens alvor

Det kalles *epiklese* (påkallelse) når man i nattverdliturgien påkaller Den Hellige Ånd. Det er to slags epikleser: Trosepiklese og forvandlingsepiklese.

Med *trosepiklese* (el kommunionepiklese) påkaller vi Helligånden om hjelp til å tro Kristi ord om den underfulle gave han gir i sakramentets skikkelser, og tilbe Gud i Ånd og sannhet. Eksempel:

«Hellige Gud, allmektige Herre, nåderike Fader /.../ Send din Ånd i våre hjerter, så vi i dette hellige måltid kan motta Kristi gaver i tillit til hans ord, og frelst av nåde leve deg til ære, og til sist få arve ditt rike.

Forvandlingsepiklese (også kalt elementepiklese eller konsekrasjonsepiklese) kalles den påkallelse som ber Den Hellige Ånd komme "over" fremsatt brød og vin, enten for å forvandle dem til Kristi legeme og blod, eller for å gjøre dem til bærere av Kristi legeme og blod (el lign formuleringer). Eksempel fra Romerkirken:

«I sannhet, hellig er du, Herre, all hellighets kilde. (*Presten fører hendene sammen, strekker dem ut over offergavene.*) Helliggjør disse gaver ved din Ånds livgivende kraft (*presten fører hendene sammen, gjør korsets tegn over brødet og kalken samtidig*) så de må bli for oss vår Herres Jesu Kristi legeme og blod.»

Trosepiklese kjennetegner en evangelisk nattverdliturgi. Begrunnelsen er Den Hellige Ånds gjerning, som hjelper og trøster oss med Kristi lydighet og fullkomne offerdød i alles sted. Trosepiklesen er indirekte nevnt i Luthers Lille Katekisme:

"Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan komme til Kristus eller tro på ham, men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet" osv (3 trosart).

«Evangeliet» er her ikke evangelistenes Jesus-beretninger, men evangeliet i avgrenset mening: Syndenes forlatelse eller Guds ubetingede nåde, som evangeliet kunngjør og meddeler på grunn av Kristi fortjeneste, så vi med ham til gave kan tjene Gud i Kristi hellighet og rettferdighet. Altså er trosepiklesens forutsetning den anamnese (el ihukommelse) som ikke bare minnes, men anvender Kristi fullkomne offerdød. Det gjør den tro som Den Hellige Ånd virker ved evangeliet. Anamnesen omfatter hele den troendes liv, både den åndelige

spising ved troen (Joh 6) og den sakramentale spising i Herrens Nattverd. Følgelig inngår trosepiklesen takksigelsesbønnen før Kristi testamentord (Verba).

Benevnelsen *takksigelsesbønn* (el eukaristibønn) fremhever vår gang til Faderen med troens takkoffer for de underfulle gaver som Sønnen Jesus Kristus lar rekke frem og kommunikantene motta i sakramentets skikkelser. Den alternative benevnelse *velsignelsesbønn* fremhever nattverdens gavestruktur «ovenfra», gitt med Kristi virksomme velsignelse (el konsekrasjonsord) over fremsatt brød og vin. Gavestrukturen er med andre den samme i dåpen, privatskriftemålet og Herrens Nattverd, for Giveren gir for sin godhets skyld og lar oss kjenne ham gjennom Jesus Kristus.

Hva forvandlingsepiklese innebærer

Med bruk av forvandlingsepiklese har man plassert Herrens Nattverd i den tredje trosartikkel om Den Hellige Ånds gjerning. Spekulasjoner om Den Hellige Ånds medvirkning i Nattverden handler om et samarbeid mellom Ånden og Kirken - i Romerkirken representert ved presten (el en kvalitet ved ham), i den reformerte tradisjon representert med menighetens «nattverdfeiring» og en teori om «kirkens virkekræftige forkynnelse».

Romerkirkens bruk av forvandlingsepiklese inngår i en omfattende lære om Kirkens samarbeid med Den Hellige Ånd. I dette samarbeid ses kirkens historie i et utviklingsperspektiv under læreembetets ledelse.

Presten bønnfaller Faderen «om å sende den helliggjørende Ånd slik at offergavene blir Kristi legeme og blod, og de troende som mottar dem, blir selv en levende offergave til Gud.» Sammen med anamnesen utgjør epiklesen midtpunktet i enhver sakramental handling feiring, særlig i eukaristien. (KKK 1105f, 1108f).

Med forbehold om sakramentfeiring «med tro og verdighet», formidler sakramentene den nåde de er tegn på, nemlig den forvandlende, legende nåde. I sentrum står ikke Kristi allmaktsord og gave, men «Åndens kraft i epiklesen» (KKK 1127). I strid med Kristi ord om frifinnelsens årsak, er den «sakramentale nåde» i Romerkirken *alltid* Helligåndens helbredende og omskapende nåde (samme 1129). I klartekst: De kvalifisertes nattverdfeiring har prioritet fremfor Kristi ord som virker og tyder gaven han gir «for oss».

Romerkirken er fremmed for synderens frifinnelse på grunn av Jesu Kristi, Guds Sønnns lidende lydighet og Guds forsoning med verden i hans fullkomne offerdød. Derfor reiste Gud ham opp fra de døde, rettfærdiggjort i alles sted og kunnegjør ved evangeliet den rettfærdighet og hellighet som Kristus er uten lov-gjæringer. Gud er nådig og frikjenner for sin godhets skyld – og ikke av noen annen grunn. Nei, det må mere til, sier Romerkirken, viser til forvandlingsnåden og meddeler syndsforlatelse med forbehold om godtgjøringer.

Også Romerkirken lærer at Guds frelsesverk i fortid blir gitt den enkelte til del i dåpen til Jesu død, men med forbehold om forvandlingsnådens virkninger i den

troendes liv utelukker Romerkirken at syndenes forlatelse for Kristi skyld er troens grunn og støtte hele veien. Med Kristus til gave, er Kristus virksom med sin Ånd og fornyer meg i sitt bilde, men denne fornyelse hører ikke med til frelsens årsak. På grunn av frifinnelsen i Kristi fullkomne offerdød trer vi fram for Gud i troens fulle visshet (Heb 10:22) og tjener ham, enhver i sin daglige gjerning. Vissheten om å være frelse allerede omfatter fornyelsen. I håpet er vi frelst, visse om at han som har begynt den gode gjerning ved troen, skal fullføre den inntil Kristi dag (Fil 1:6). Hva vi er ved dåpen og troen, det skal vi en gang bli fullt og helt. Til et synlig gir Nattverdets Herre alterets sakrament. Troen har Kristus og mangler ingenting (Luther).

I sentrum for den evangelisk-lutherske messe står ikke Den Hellige Ånd, men den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus, sann Gud og sant menneske, virksom med sitt ord i den forsamlede menighet. «Den som hører dere, hører meg», Lk 10:16.

Med forvandlingsepiklesen ses Herrens Nattverd «nedenfra» - i et rangsnudd forhold, hvor Kirkens eller menighetens samarbeid med Helligånden er avgjørende for Kristi nærvær. Hva dette handler om i den reformerte tradisjon, fremgår allerede av «*Borgå-avtalen*» - Den norske kirkes avtale om prekestol- og nattverdfellesskap med anglikanerne (Borgå-avtalen 1992, 2 utg 1994).

Folkekirkens frafall fra bekjennelsestro lutherdom

Frafallet gjelder ingen «luthersk» særtradisjon, men den nytestamentlige tro – troen på den rettferdighet som evangeliet åpenbarer uten forbehold om lov-gjerninger. Troens hellighet og rettferdighet den korsfestede og oppstandne Kristus – «Den Hellige og Rettferdige» (Apg 3:14) – til stede i den forsamlede menighet hvor han er virksom med sin Ånd gjennom sitt ord. Der fremtrer apostolatets kirke i den skriftbundne tradisjon fra Skriftens Herre og kirkens Lærer. De som hører apostelordets lære, hører ham og kommer til tro på ham. Sannheten i egen person helliger dem i sannheten. (Lk 10:16, Joh 17.)

I strid med Kristi ord og herredømme hevder Borgå-avtalen at *det er Åndens gjerning å gjøre Kristus nærværende i det eukaristiske måltid*. Følgelig er avtalen *taus* om Kristi testamentord (i likhet med Leuenberg-avtalen). De må vike for den reformerte åndelighet, representert ved den nattverdfeirende menighet. Da er det en lykkelig inkonsekvens at Kristi ord (Verba) blir fremsagt i Nattverdets Liturgi. Konsekvensene fremgår av «Den norske kirkes Gudstjenestebok» (kursiv her):

- Etter «innstiftelsesordene»: «La oss som får del i brødet og vinen, forenes til ett. Fyll oss med din hellige Ånd og grunnfest oss i sannheten, så vi kan prise deg og leve til din ære.» - Men i 1 Kor 10:16f er ikke Herrens Nattverd et middel til forbrødring og kirkens enhet et mål. Kristi kirke – hans legeme, er en virkelighet. Enheten «er» samfunn med enhetens Herre over enhetens sakrament.

- Nattverdbønn a: «Send din Ånd over oss og dine gaver, så vi *i tro* kan ta imot Jesus Kristus *i brødet og vinen*.»
- Nattverdbønn b: «Send din hellige Ånd over (disse gaver som vi bringer fram for deg), *så de for oss blir livets brød og frelsens kalk*.»
- Nattverdbønn c: «Send din Ånd over oss og over dine gaver. *Forén oss i troen på din nåde, så vi kan ta imot Jesu legeme og blod til forsoning og fred, og forkynne hans død til han kommer*.» (Mottagelse med munnen? Er ikke Gud en forsonet Gud?)
- Nattverdbønn d: «La din Ånd komme over oss og over dine gaver, så våre øyne åpnes, og vi kjenner ham igjen som vår korsfestede og oppstandne Frelser.» (Hvor er det sakramentale under, mottatt med munnen?)

Gudmennesket Jesus i hans lidende lydighet, som er troens rettferdighet for Gud, må her vike for skinnhellighet. Andre eksempler:

- Gud som «*gjennom brødet og vinen har gitt oss del i Jesu Kristi seierrike død og oppstandelse*». – «Vi takker deg for *dette måltidet*, hvor du har gitt oss syndenes forlatelse og fornyet oss i troen på dine løfter...». (Kirkens samfunn blir åndeliggjort.)
- «Brødet som vi bryter, gir oss del i Kristi legeme. Vinen som vi drikker, gir oss del i Kristi blod.» - (Formuleringen er i samsvar med Bibelselskapets oversettelse, NO 2001.)

Til sammenligning ligger Svensk Kyrkobibel 1967 tett på grunnteksten, **1 Kor 10:16** – «Välsignelsens kalk som vi uttalar välsignelsensbönen över, är den inte gemenskap med Kristi blod? Brødet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi blod?» - Oversettelsen «samfunn» (gr koinonia, lat communio) sier at delaktighet i Kristus *er* samfunn med kirken i betydningen Kristi legeme, og noe annet enn en del av noe. Enhetens Herre over enhetens sakrament forbyr samfunn med heretikere

Apostelen viser til takksigelsesbønnen over kalken og brødet. Han forutsetter en kunnskap kjent fra Jesus-overleveringen og derfor lett å kontrollere (1 Kor 15:1-11). Kirkens enhet er ingen utopi, men samfunn med Guds nådepakt i Kristi ofrede legeme blod, ofret en gang for verdens synder og rakt fram i alterets sakrament. Kristus er enhetens Herre, og den som sammenfører og sammenholder den Kristus-virkelighet som er hans «legeme» (Ef 4:7f, 16, osv.)

- Bønner om *livets fornyelse* tilslører den onde menneskenatur, og likeså frifinnelsens årsak, uavhengig av fornyelsen. Det skjelnes ikke mellom Kristus som gave og eksempel, eller mellom årsaken til synders frifinnelse og den fornyelse som Kristus virker ved troen. Gjerningssynd står i sentrum – som om synd er en fare som truer mennesket utenfra.
- Bønner hvor *dåpen* er tema, sier ingenting om Kristi rettferdiggjørelse og Guds forsoningsverk for alle, som gis den enkelte til del i dåpen. Vann-dåpens betydning gjennom livet synes fortrent av «billig nåde».

- Det *store gloria* (englesangen): Oversettelsen tilslører Guds nådige sinnelag. Adressater er de som Gud har glede av.

I strid med apostelordets lære fra Skriftens Herre blander man sammen personene i Treenheden og setter Herrens Nattverd inn i en lovreligiøs sammenheng.

Ikke noe sted i Nytestamentet knytter Åndens gjerning til den sakramentale handling i Nattverdens Liturgi. Borgå-avtalens påstand om Åndens gjerning står uten bibelsk begrunnelse. Vi kunne ha ventet koblingen i 1 Kor 12-14, men apostelen holder Ånden utenfor undervisningen om Herrens Nattverd. Åndens gjerning er derimot forbundet med Kristi ord, gitt videre til kirken i og med apostelordets lære. Det er kirkens «skranke» mot kreative argumentasjonsrekker, også kalt «konsekvensteologi» (el herlighetsteologi).

Folkekirken seiler under «luthersk» flagg, men neglisjerer Kristi tydningsord og påkaller på reformert vis Den Hellige Ånd om Kristi legemes og blods nærvær *sammen med* brød og vin (el lign formuleringer). Forvandlingsepiklesen forvrenger det bibelske vitnesbyrd om Guds treénhet, underkjenner foreningen av Gud og menneske i Nattverdens Herre, og motsier Kristi ord om Ånden som utgår fra Faderen og Sønnen, virksom med Sønnens ord fra Faderen.

Forvandlingsepiklesens innpass i kirker med «luthersk profil» er uttrykk for tilpasninger til herlighetsteologi begrunnet i troserfaringer. De reformertes anliggende i nattverdlæren er den *oppstandne* Kristus og hans legemes og blods *åndelige* nærvær, som troen nyter «*sammen med*» brød og vin (spiritualpresens, Joh 6). Man forholder seg til Kristi tydningsord med tilslørende og bortforklarende ord (jf Gal 3:15).

Hvor apostolatets kirke fremtrer i samlingen om Ord og Sakrament, der er Ordet regelen, og derfor regelen i bekjennelsestro lutherdom. Da lar vi all spekulasjon fare og stadfester Kristi tydningsord om underet i messen: "Dette er mitt legeme". Da er det det. Kristus lar rekke fram og nattverd gjestene spise og drikke hva han sier det er. Han sier ikke at dette brød er «samfunn med» min guddommelige natur, den jeg har felles med Faderen og Ånden. Han sier heller ikke at brødet er «samfunn med» mitt legeme i troens nytelse. Han sier om den mat som presten rekker frem (etter konsekrasjonen), at gaven er *mitt* legeme og blod – *gudmenneskets* legeme og blod i jordiske skikkelser. Han kaller på det som ikke er, så at det er hva han sier det er (jf Rom 4:17b.) Kirkens samfunn er underfullt og enkelt til samme tid.

I læren om troens rettferdighet og kirkefelleskap kan forførelsen bero på en misvisende bibeloversettelse, eller tankeløshet og en skjult agenda. Da vil tenkende kristne etterlyse begrunnelsen i apostelordets lære, og kanskje medvirke til at avsporingen blir rettet på før skade er skjedd. I motsatt fall virker forvandlingsepiklesen med surdeigens kraft.

«- vi ærer èn Gud i Treenheten og Treenheten i enheten...»

Sett fra Guds side, hører Herrens Nattverd sammen med den andre trosartikkel om Sønnens gjeløsergjerning i Jesu skikkelse (1 Kor 2:2). Men gjør vi vår ihukommelse eller nattverdfeiring til den virksomme årsak, bærer det galt av sted. Rett lovprisning er ikke mulig uten bekjennelsen til åpenbaringsordets Gud Fader, Sønn og Hellige Ånd i hver deres suverene gjerning uten atskillelse eller sammenblanding.

«Dette er den felles kristne tro, at vi ærer én Gud i Treenheten, og Treenheten i enheten, i det vi hverken blander sammen personene eller deler vesenet. For èn person er Faderens, en annen Sønnens, en annen Den Hellige Ånds. Men Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds Guddom er én, i herlighet like stor, i majestet like evig» (Den athanasianske trosbekjennelse pkt 3-6).

Faderen er altets *opphav*, Sønnen er *født* av Faderen fra evighet, og Ånden *utgår* fra dem begge, sendt av Faderen i Sønnens navn. De tre er personer som hver for seg består i seg selv i samme Guddoms enhet, nå og i evighet. Denne gudskunnskap beror på foreningen av Gud og menneske i Jesu person (Joh 1:14, Fil 2:7), og stadfestet med Guds vitnesbyrd da han reiste Jesus opp fra de døde. Vår hellige tro – Guds Ene Hellige Kirkes tro – er Guds tro. Den kommer til oss med en bevitnet Jesus-historie, slik Skriftene har sagt.

Joh 1:14 – Ordet ble menneske. **Fil 2:7** – (Han) fornedret seg selv og tok en tjeners skikkelse på og ble mennesker lik.

Joh 14:26 – Hjelperen, Den Hellige Ånd, som Faderen skal sende i mitt navn, skal lære dere alt... **15:26** – Når Hjelperen kommer, som jeg skal sende dere fra Faderen, sannhetens Ånd, som utgår fra Faderen, da skal han vitne om meg. **16:7** – Om ikke jeg går bort, kommer ikke Hjelperen til dere. Men når jeg går bort, skal jeg sende ham til dere. (Jesu løfte til sine utvalgte apostler.

Trosepiklesens begrunnelse er kjennskapet til den treene Gud gjennom den han utsendte, Jesus Kristus. Trosepiklesen er troens gang til Faderen ved Sønnen i Den Hellige Ånd. Skriftens ord tvinger oss til å bekjenne Guds treenhet og la all spekulasjon fare. Vi bekjenner de tre personer "*av samme vesen*". Det ene guddomsvesen - helt og udelt - gjennomtrenger hver og en av de tre personer i den éne Gud (Joh 14:11, 17:21). Eller sagt med et bilde fra kirkefedrene: De er lik tre soler som utgår fra hverandre i samme vesensenheter.

Av samme grunn må vi holde fast ved Skriftens ord om *personenes ulikheter* i deres utadrettede gjerning. Verken Faderen eller Ånden ble menneske, men Sønnen ble det. Det er i Sønnens underordning under Faderen vi lærer den eneste sanne Gud å kjenne. Den Hellige Ånd lærer vi å kjenne i hans underordning under Faderen og Sønnen, virksom med Sønnens ord i Jesu tjenerskikkelse. Med trosepiklesen bekjenner vi Åndens gjerning, som kommer oss stil hjelp med Kristi ord, «så vi frykter og elsker Gud over alle ting og setter all vår lit til ham» (forkl Første bud, LK).

Enheten i Treénheten overgår all forstand, lik foreningen av Guddom og mann- dom i Jesu person. Med bekjennelsen til åpenbaringsordets Gud lovsynger troen Guds treénhet. Gud har avslørt sitt innerste vesen i Jesus Kristus og ham korsfestet. Ingen så det som skjedde i det som skjedde, men Gud stadfestet den hendelse som er historiens evige midtpunkt – Lammet som er slaktet (Åp 5). Guds vitnesbyrd står fast: Jesu oppstandelse fra de døde på den tredje dag, slik Skriftene har sagt.

Troens grunn er ingen kristeliggjort åndelighet på siden av det skapte – eller sammen med det skapte, men bevitnede kjensgjerninger i en bevitnet Jesus- historie i det skapte. I en dennesidig historie har åpenbaringsordets Gud – den treéne Gud - gitt seg til kjenne med virksomme ord og oppfylt sine løfter. Denne Jesus-historie i fortid fortsetter i gjennom prekenembetet i dets gudgitte oppdrag og gjerning, med Kristi virksomme ord som høres og ses i sakramen- tets skikkelser – i både dåp og nattverd.

I kraft av sin Guddoms person er Kristi testamentord *skaperord*, og ikke bare tydningsord og befalingsord. Guds inkarnerte ord er ikke langt borte, men til- stede og virksom i prekenembetets gjerning. Han skaper hva han nevner. Midt i blant oss er gudmennesket Jesus og Stedfortrederen fra Golgata vår øverste- prest, både Guds evige offer for verdens synder og deres forbeder som ved apostelordets lære fra ham kommer til tro på ham (Joh 17:17, 20).

Mt 17:5 - Dette er min Sønn, den elskede. Hør ham! **Rom 10:17** – (Troen kommer) av det budskapet en hører, og budskapet kommer av Kristi ord (NO 2001).

Sannheten i egen person er virksom med sannhetens ord og begrunner vår bruk av trosepiklesen i Nattverdens Liturgi.

Kirkens tro – Guds tro bekreftet i en bevitnet historie

Kirkens Kristus-tro er *Guds tro*, stadfestet med Jesu legemlige oppstandelse (Mt 16:17, 1 Kor 2:9). Gud er en forsonet Gud, og Jesus Kristus vår hellighet og rett- ferdighet for Gud. Dermed har vi indirekte gitt til kjenne den trinitariske struk- tur i Guds Golgata-offer. Da er forutsetningen for troen på en forsonet Gud «det store under»: Foreningen av Gud og menneske i Jesu person (den perso- nale union). Det samme under begrunner dåpen, nådetilsagnet og alterets sa- krament (den sakramentale union).

Uten inkarnasjonen i jomfru Marias morsliv ville Guds selvhengivende kjærlig- het vært ukjent i verden (Joh 3:16). Guds vitnesbyrd på Påskedagen stadfestet Jesu undervisning om sin persons hemmelighet og det verk han var sendt for å utføre. Med sin lidende lydighet var han Guds rene offerlam, og med sin død er han Guds fullkomne offer for verdens synder (1 Kor 2:2).

Den Oppstandnes vitnesbyrd er løse- og bindemaktens embete, dåpen til Jesu død og alterets sakrament – samfunn med Guds Golgataoffer i velsignet brød

og vin. Guds vitnesbyrd i en bevitnet Jesus-historie begrunner ikke bare menighetens samling i nåtid. Jesus-historien fortsetter. Den Oppstandne er virksom til stede i den forsamlede menighet, hvor Ord og Sakrament blir forvaltet slik han har befalt. Denne samling ble innstiftet da han befalte «gjør dette til min ihukommelse». Med gjentagelsen i tidens løp er kirkens historie først og fremst historien om nådemidlenes bruk. Her skal døpte lære å holde den Oppstandnes kirkebefalinger, og ha samfunn med ham alle dager inntil dagens ende.

Menighetens sendelse (el misjon) og virksomhet bevitner Sønnens sendelse i Jesu tjenerskikkelse. Menigheten har ingen annen berettigelse enn den å holde fast ved Kristi ord og formidle Kristi undervisning. Virksomhetens formål står fast: Med Kristus til gave skal vi lære å leve i hans kirke, og med Kristus til eksempel leve etter Guds gode skapervilje, enhver i sitt kall.

I denne sammenheng står Kristi ord om «den nye pakt». Den er nådepakten i Jesu Kristi, Guds Sønnens blod. Betrakt ham nøye i lys av Guds løfter gjennom sine profeter i den gamle pakt. Se underet i Jesu ringe skikkelse: Den Uendelige i det endelige – først i jomfru Marias morsliv, så i krybben og på hennes fang, og betrakt videre slik vi bekjenner ham i den andre trosartikkel (Apostolicum). Og betrakt ham nå i den forsamlede menighet, virksom med Ord og Sakrament i troens fest. Han er Guds fred, freden mellom oss og Gud. Til et synlig pant gir han samfunn med sitt ofrede legeme og blod, rakt fram og mottatt i brødets og vinens skikkelser.

Troen ser i Skriftens ord Guds mål og mening sammenfattet i Kristi testamentord: «Ta og et...drikk alle derav». Han stadfester vår barnerett gitt i dåpen hver for oss, og stadfester vårt samfunn med Guds Ene Hellige Kirke i himmelen og på jorden. Troen ser i Kristi ord himmelriket til stede, midt i blant oss allerede (jf Lk 17:21). Vi bruker vår barnerett. Vi går troens gang med takksigelser til Faderen ved Sønnen og i Den Hellige Ånd (Ef 2:18).

Dette vil ikke muslimen vite noe av, og forblir uvitende om åpenbaringsordets treene Gud, og dermed uvitende om Guds selvhengivende og trofaste kjærlighet. Muslimens uvitenhet beror på underkastelsen under Muhammeds lune-fulle gudskonstruksjon. Og slik kan vi fortsette, for Guds vitnesbyrd i en bevitnet Jesus-historie skiller kirkens tro fra religionene og alle omfattende teorier om «virkeligheten». Vi fór alle vill, men åpenbaringsordets levende Gud, vår Skaper og Gjenløser, overgav oss ikke til syndens og dødens vold. Den Hellige Ånd kaller og opplyser ved Sønnen, Jesus Kristus og drar oss ved ham til Faderen. Ved Jesus Kristus lærer vi enheten å kjenne i Treenheden og ha evig liv i ham (Joh 17:3).

Nattverdens Herre i messens sentrum

I messens sentrum står hverken prestens person eller kristnes fromhet. Presten er ikke engang nevnt i forklaringen til tredje trosartikkel (LK). Kristi medar-

beidere i messen må tre til side for ham. Ikke mennesker, men Den Hellige Ånd virker troen – ikke umiddelbart, men med Kristi ord. Det gjør han suverent, når og hvor han vil, i dem som hører Kristi ord. «Typisk luthersk», vil noen si. Nei, bibelsk.

I Lille Katekismes sentrum står ordene om gudmennesket Jesus: «Han er min Herre, som har» osv. Troens gang til Faderen ved Sønnen oppfyller Det første bud, og dermed alle Guds bud. Nattverdets Herre gjør alterets sakrament, tyder gaven han lar rekke fram, og befaler hva vi skal gjøre. Han gir samfunn med sitt fullkomne Golgata-offer og foregriper Lammets bryllupsmåltid i den kommende verden (Åp 19:9). I tillit til hans skapende ord spiser vi og drikker pantet på syndenes forlatelse og har samfunn med Guds Æne Hellige Kirke i himmelen og på jorden. Vi kommer som gjester ved Herrens bord, mottar på hans ord alterets sakrament og forkynner Herrens død inntil han kommer (1 Kor 11:26).

I den sakramentale handling – både konsekrasjon, utdeling og spising - kommer Den Hellige Ånd oss til hjelp med Kristi ord fra Faderen, og gjør oss rotfestet i Guds kjærlighet (Joh 14:23, 17:20, 26). Ånden vitner med vår ånd – ikke umiddelbart, men sier med Kristi ord, at gaven han har fortjent «for dere», den er til deg også. Men erstatter man Kristi konsekrasjonsord med Åndens gjerning, sammenblander man personenes verk i den hellige Treénhet. Da bærer det galt av sted.

Sakens alvor

Det skjedde under «Gran-stevnet» før Helligtrekongersdag 1979. Under en kveldsmesse ble jeg sittende langt bak i Maria-kirken og kunne dårlig følge i det som ble sagt under Nattverdets Liturgi. Brått så jeg min gamle dogmatikk-professor Leiv Aalen reise seg fra første benk og gå ned midtgangen med foldede hender og forlate kirken.

Etter messen ble vi sittende en gjeng der nede ved utgangen. Aalen satte seg ned blant oss. «Hvorfor forlot du messen», ville jeg vite. Svaret sitter spikret i minnet: «*Nattverdets Herre forbyr meg å delta i en heretisk nattverd*». Vi andre hadde deltatt og satt der som levende spørsmålstegn. «Det ble brukt en forvandlingsepiklese», forklarte han. Hva er det, undret vi. «Den medfører en gjennomgripende forvrengning av alt hva kristentro heter.» Deretter fulgte en utredning jeg ikke husker.

Etter at Aalen var gått, kom en hjemvendt biskop fra Pakistan og satte seg blant oss. Han hadde planer om å bosette seg i Norge, fortalte han, men på en betingelse. Det må finnes et miljø hvor man bruker forvandlingsepiklese!

Surdeigen var lagt i Bønne og arbeidsfellesskapet for Kirkelig Fornyelse (KF), også representert blant medlemmene i Foreningen for Bibel og Bekjennelse (FBB). Den falske åndelighet gir seg til kjenne med reservasjoner mot Kristi ord.

Blir den ikke rensset ut, gjennomsyrrer den hele deigen. Da blir den rest tilbake som består prøven.

Til bibelstudium: 1 Kor 10:1-15, 11:19. 2 Kor 2:9, 10:12ff, 13:3-10. 2 Tim 2:15.

Leiv Aalens bror, nytestamentleren professor Sverre Aalen nedla mye arbeid i sin analyse av forarbeidene til Den norske kirkes høymessereform, innført med kongelig påbud fra advent 1977. Han så konturene av «en fariséermesse» begrundet i læretilpasninger til den moderne økumenisme. Han stilte testspørsmål av følgende type: Hvordan beskriver liturgien dens brukere? Hvordan er Helligånden virksom? Hva er det presten rekker fram under Herrens Nattverd og nattverd gjestene spiser? Det liturgiske formular ga uklare svar.

Aalen-brødrene fikk rett i sine antagelser. Høymessereformen den gang innledet Den norske kirkes omdanning til en «Leuenberg-kirke» i strid med Bibel og bekjennelse. Men få lot til å oppfatte sakens alvor, kanskje fordi bruddet var skjedd i hjertene for lenge siden. Jeg husker nedlatende kommentarer i KF-miljøet. Et tegn i tiden var allerede den første kvinneprest-ordinasjon i 1963, og debattene om kvinneprester og Leuenberg-konkordie. Da var det en gruppe finske teologer gledet Leiv Aalen med sin analyse av konkordien.

Vi som oppfattet det økumeniske bakteppe for høymessereformen den gang, motsatte oss glidninger i menneskesyn, rettferdiggjørelseslære og nattverdlære, og likeså bruk av påbud hjemlet i kongelig enevoldsmakt på bispemøtets initiativ. Gjennomføringen foregikk i et kirkerettslig tomrom ved hjelp av uinnskrenket enevoldsmakt (Grunnlovens pgf 16). Juristene i Oslo Byrett og Høyesterett lot til å være uvitende om kirkens rett.

Under et styremøte i Kirkelig Fornyelse bemerket en svensk biskop, tidligere professor i Nytestamentet: «Det er ju bara at inte gjöra det!» Da gjaldt saken Herrens Bønn i ny oversettelse (la-formene). Konservative prester bøyd seg for statlig religionsjus begrundet i gudsfornektende rettsteori (rettspositivisme). Høykirkelige prester bøyd seg for biskopene. Men en rest ble tilbake, den Gud kjenner til (1 Kong 19).

Den troverdige trosformidling i generasjonsløpet

Ytre sett fortsatte den organiserte kirkevirkosomhet som før i kraft av kollegialitet og samarbeid i et tjenestefellesskap. Det lot seg gjøre med rangering av vrang lære som «alvorlig, men ikke kirkesplittende».

Den norske kirkes transformasjon til Leuenberg-kirke hører sammen med oppløsningen av den kirkelige folketradisjon, forankret i bibelhistorie og Luthers Lille Katekisme. Tankevekkende er denne transformasjon fordi den samtidig signaliserer innsatspunktet i den konfesjonelle gjenoppbygging: Liturgi, katekese og skriftemål i et tilbedende, lærende og legende fellesskap.

Frafallet fra bekjennelsestro lutherdom skjedde i generasjonsløpet, og der må den menighetsbyggende foregå, skal apostolatets kirke fremstå i tidens løp.

Sett i generasjonsløpet, ble det indrekirkelige frafall fra «Bibel og bekjennelse» formalisert med liturgireformen fra 2011. Ved opptakten til reformasjonsjubilèet undres noen: Hva skal folkekirken jubilere for? Kirkens wittenbergske reformasjon kan det ikke være. Den er med stats- og folkemakt jagd på dør og befinner seg i eksil. Tilbake i kirkeruinen er et fellesskap for heretikere.

1 Kor 15:1-3 – Jeg minner dere, brødre, om det evangelium som jeg har forkynt for dere, som dere har tatt imot og som dere også holder fast ved. Ved det blir dere også frelst, om dere holder fast ved det ord som jeg forkynte for dere som et evangelium, så sant dere ikke forgjeves er kommet til tro. Jeg har i min grunnleggende undervisning gitt videre til dere hva jeg selv har tatt imot...

Den som mener han står, må se til at han ikke faller, formaner Herrens apostel (1 Kor 10:12). Vi har et troverdighetsproblem, som med bakgrunn i Den norske kirke fremstår som «evangelisk-lutherske» menigheter. Observatører undres: Flytter frafallet med på lasset? Driver de privatforetak begrunnet i hjertesaker? Agerer kirkepolitikere på den brede plattform?

Troverdig er ikke den formelle deklarasjon, men den uforbeholdne bekjennelse til apostelordets lære fra Bibelens Herre, gitt til kjenne i gudstjenestelige ordninger til vern om kirkens tro. Der sier man med krav på troverdighet: «Dette lærer vi, og dette er begrunnelsen. Søker du noe annet, finner du det ikke hos oss.» Men bedriver man kreativ kvasiteologi i strid med apostelordets lære, er man «luthersk» uten troverdighet. Hvor synd er erkjent, fins løsningen i skriftemålet.

Ingenting får avsvikke eller motsi Kristi testamentord, hverken hans skaperord, tydningsord eller befalingsord. Bekjennelsens troverdighet består i Kristi ords autoritet, kompetanse og gyldighet – og i ingenting annet. I så fall er det ikke Herrens Nattverd vi feirer, men noe annet. Hvor denne praksis vinner innpass, har menigheten utelukket seg selv fra kirkens samling om Bibel og bekjennelse. Det må ikke skje.